

запам'ятовування. Кожен педагог має призначити для кожного здобувача реальний масштаб роботи.

2. Основні структури самостійних робіт з інформатики спроможні на підставі попередньо отриманих знань й частково з допомогою вчителя самостійно отримати реальні засоби вирішення завдань.

3. За відповідним зразком учень виконує евристичні самостійні роботи котрі генерують компетентності. Відповідно до отриманих знань з інформатики здобувач самостійно обирає напрям розв'язання певного виду завдань, від так формується творчий індивід. «Постійний пошук нових рішень, узагальнення й систематизація нових знань, перенесення їх в нові, нестандартні ситуації роблять знання учня більш вигинистими, мобільними, виробляють уміння, навички і потреби самоосвіти» [1].

Зокрема, використовуючи різновиди завдань :

- Дослідження на лабораторних роботах, виконання різної практичної роботи.
- Завдання тренувального характеру відповідно до зразка, аналіз робіт своїх однокласників.

- Робота з різновидами книг.

4. Самостійна робота творчого характеру виступає вершиною систематичності самостійних дій здобувачів, котрі дозволяють їм одержувати безкомпромісно новітні компетенції, зміцнювати звички самостійного шукання знань.

Від так, діти не тільки глибше засвоюють матеріал, а й вчаться усвідомлювати, осмислювати процес власної пізнавальної діяльності. Формування в них уміння розбиратися в позитиві і недоліках своєї роботи, знаходити причини успіхів і невдач є важливою передумовою самостійного вдосконалення інтелектуальної діяльності на уроках інформатики, активно сприяє розвитку організованості, почуття відповідальності, критичного ставлення до себе. Усе що позитивно впливає на ставлення школярів до навчання у період самостійної роботи, підвищує якість знань як на уроках інформатики так і в школі повного дня, прискорює розумовий розвиток, дає змогу краще готувати здобувачів до майбутньої самостійної діяльності.

Список літератури

1. Федорченко Н. Формування організації самостійної роботи учнів у процесі викладання інформатики». URL: <http://blog-nadija.blogspot.com/2017/02/blog-post.html>

УДК 94(477) «1917-1921»

Шевченко С. М.

к. п. н., ст. наук. сп.,
ст. наук. сп. відділу історії та філософії освіти
Інститут педагогіки НАПН України

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ СОФІЇ РУСОВОЇ

На основі національних ідей та традицій, теоретичних розробок прогресивних українських педагогів та освітніх діячів Б. Грінченка, М. Грушевського, М. Драгоманова, В. Дурдуківського, О. Музиченка, І. Огієнка, С. Русової, С. Сірополка, І. Стешенко, Я. Чепіги та ін., творчого використання прогресивного педагогічного досвіду, реформаторських ідей Західної Європи та США було розроблено першооснови нової української національної школи, а саме: резолюції по принципу єдиної школи, резолюції по трудовій школі, що було узагальнено в Проекті єдиної школи на Україні, який створив ґрунтовний фундамент єдиної безкоштовної загальноосвітньої світської демократичної школи в Україні [1; 5; 6]. У цьому

контексті серед видатних постатей освітян періоду Української революції (1917–1921 рр.) особливої уваги заслуговує творча спадщина видатного педагога, просвітителя, громадського діяча, автора багатьох досліджень із педагогіки, історії, географії, дошкільної та позашкільної освіти Софії Федорівни Русової.

Особливо велике значення мали ідеї С. Русової про роль дисципліни у вихованні в її працях періоду української революції. Питання побудови української національної школи, пошук ефективних шляхів організації навчально-виховного процесу у «новій» школі було предметом творчих пошуків, педагогічної діяльності дослідниці. Педагогічні ідеї та погляди С. Русової викладені в її численних працях таких як: «Нова школа» (1917), «Дошкільне виховання» (1918), «Перша читанка для дорослих, для вечірніх та недільних шкіл» (1918), «Єдина діяльна (трудова) школа» (1923), «Теорія і практика дошкільного виховання» (1924), «Дидактика» (1925, 1930) та ін.

Питання шкільної дисципліни було в колі наукових інтересів Софії Федорівни й обумовлювалося метою діяльності школи: «Нова школа кладе собі нову мету – збудити, дати змогу виявитися самостійним творчим силам дитини. Викликавши творчу самостійну діяльність дитини, вчитель поширює свідомість учня й тим самим поширює діяльність його, й допомагає йому новими засобами творити як найкраще. Задля того, щоб зуміти викликати в учня духовну діяльність, треба зрозуміти душевний склад дитини» [4, с. 4–5].

Дисципліну педагог розглядала в контексті морально-етичного розвитку особистості, основою якого вона називала моральну свідомість. Психологічними чинниками морально-етичного розвитку дитини, на думку С. Русової, були «виховання волі, розвиток зовнішніх чуттів і в доброму напрямі емоційних нахилів» [3, с. 134]. Педагог зауважувала, що «при природному плинні навчання не може бути абсолютної дисципліни, в новій школі панує дисципліна взаємної відповідальності». Організоване самоврядування, на її думку, є однією з умов, за якої «дисципліна постає сама від себе» [2, с. 286]. Також учня добре дисциплінує «обов'язок, накладений товариством і відповідальність перед товариством». Педагог пояснювала, що «спочатку, коли дитина переходить із родини до школи, вона, звісно, має підлягати авторитетові вчителя, далі спільно встановлюється закон, однаковий для всіх, для всіх обов'язковий, всі мають однакову волю й однакові її обмеження» [2, с. 286]. На її думку, морально-етичне виховання насамперед мусить перетворитися на самовиховання, коли «дитина проявляє власне зусилля в моральних справах, вчиться саму себе скоряти і свідомо себе стримувати» [3, с. 51]. Факторами забезпечення дисципліни в школі С. Русова називала «радість творчості, спільне товариське життя, групову працю», а її основою – «самостриманість, самопанування та міцну волю», а мотивом самодисципліни, на думку дослідниці, був «інтерес навчання, його приладненість до сил, до нахилів, до інтересів учнів» [2, с. 286].

За поглядами С. Русової особистість та авторитет учителя є одним із вирішальних факторів забезпечення дисципліни в школі. Софія Федорівна переконувала, що «вчитель має не лише вчити учнів, але й виховувати їх характер. А найголовніше – зміцнювати їх волю і викликати свідоме відношення до своїх обов'язків, почуття відповідальності» [2, с. 239]. Крім того, С. Русова виступила за обов'язкове впровадження «коєдукації» (спільного навчання й виховання) в освіті. Для цього пропонувалося ліквідувати різноманітну відомчу приналежність шкіл і створити єдину державну початкову школу, в якій діти всіх станів суспільства незалежно від статі мали б можливість безкоштовно здобувати обов'язкову спільну початкову освіту з наступним її продовженням в середніх, спеціальних та вищих

навчальних закладах. Новим було те, що проведені в Києві в квітні 1917 р. перший, а в серпні – другий Всеукраїнські учительські з'їзди, виробляючи програми перебудови системи освіти в Україні, розглядали й гендерні питання, зокрема і те, що секретаріат освіти прийняв постанову, якою передбачалось запровадження загальноосвітніх середніх шкіл і гімназій зі спільним навчанням хлопців і дівчат. Таким чином, з березня 1917 р. новоутворена Українська Центральна Рада, визначивши освітню політику одним із провідних напрямів своєї діяльності, утворила перший державний орган управління освітою – Генеральний Секретаріат освіти, головним завданням якого було проведення українізації школи, збереженні її єдності [1; 5; 6].

Отже, зазначені ідеї С. Русової не втратили актуальності й нині. Її погляди щодо забезпечення дисципліни є співзвучними із сучасним розумінням проблеми взаємозв'язку дисципліни та дисциплінованості особистості в умовах особистісно орієнтованого виховання, а також виступів за обов'язкове впровадження “коєдукації” (спільного навчання й виховання) в освіті було суттєвим кроком вперед. І, незважаючи на складні умови політичного, соціально-економічного життя, українські патріоти періоду революції 1917–1921 рр. віддано й заповзято працювали задля розбудови української національної системи освіти в умовах її державно-громадського реформування, що сьогодні є прикладом гідного служіння своєму народу та країні.

Список літератури

1. Загородня А.А. Лінгвістична антропологія в частині соціально-антропологічних ідей української філософії освіти (1917-1991 рр.). *Перспективи та інновації науки*. (Серія «Педагогіка»): журнал. Видавнича група «Наукові перспективи», 2023. № 10(28). С. 177-185. (Категорія Б). [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10\(28\)-177-185](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-177-185) URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/issue/archive> <https://lib.iitta.gov.ua/735717/>
2. Русова С. Вибрані педагогічні твори : у 2 кн. Кн. 2 / Софія Русова ; за ред. Є. І. Коваленко ; упоряд., передм., прим.: Є. І. Коваленко, І. М. Пінчук. Київ : Либідь, 1997. 320 с.
3. Русова С. Ф. Дошкільне виховання // Вибрані педагогічні твори / Софія Русова ; упоряд., передм., комент. Проскура О. В. Київ, 1996. С. 34–184.
4. Русова С. Ф. Нова школа. 2-ге вид. Київ : Укр. школа. Друк. т-ва “Час”, 1917. 20 с.
5. Шевченко С.М. Микола Міхновський (1917-1924 рр.) як один із представників українського національного руху кінця XIX – початку XX століття. The 6th International scientific and practical conference «Scientific research in the modern world» (April 6-8, 2023). Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2023. С. 384-387. URL: <https://sci-conf.com.ua/vi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-research-in-the-modern-world-6-8-04-2023-toronto-kanada-arhiv/> <https://lib.iitta.gov.ua/734919/>
6. Шевченко С.М. Принципи гуманізму та толерантності у філософсько-освітніх поглядах українських діячів першої половини XX століття. *Перспективи та інновації науки*. (Серія «Педагогіка»): журнал. Видавнича група «Наукові перспективи», 2023. № 10(28). С. 515-523. (Категорія Б). [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10\(28\)-515-523](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-515-523) URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/issue/archive> <https://lib.iitta.gov.ua/735680/>